

A romantic Parisian street scene at sunset. The background shows a narrow street lined with yellow buildings, with the dome of the Sacré-Cœur church visible in the distance. A woman with wavy brown hair, wearing a red cape, is seen from the back, looking down the street. A street lamp hangs from a building on the right. The overall atmosphere is warm and nostalgic.

NICOLAS BARREAU

Lúboštné listy
z Montmartre

Román

Nicolas Barreau

**L'úbstné listy
z Montmartre**

Z nemeckého originálu Nicolas Barreau: Die Liebesbriefe von
Montmartre (by Thiele & Brandstätter Verlag GmbH, 2018) preložila
Lubica Henssen

Redakcia: Gabriela Magová
Translation © 2020 by Lubica Henssen
Foto na obálke (layout) © Christina Krutz Design
Foto na obálke © Annatamila/Adobe Stock, maziarz Shutterstock.com

Copyright © by Thiele & Brandstätter Verlag GmbH, 2018

Slovak edition © 2020 by Vydavateľstvo Zelený Kocúr s. r. o.
www.zelenykocur.sk
Grafická úprava: Design Amorandi

ISBN 978-80-89761-65-4
EAN 9788089761654

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie
reprodukovať alebo ukladať vo vyhľadávacom systéme ani byť
prenášaná v akejkoľvek forme či akýmkoľvek spôsobom elektronicky,
mechanicky, kopírovaním, nahrávaním alebo iným spôsobom
rozširovaná bez predchádzajúceho výslovného písomného
súhlasu vydavateľa.

Pre moju matku,
ktorá mi ukázala hrob Heinricha Heineho.
A ešte omnoho viac, na čo si budem spomínať.
Ďakujem za všetko.

*Moja milovaná,
ach, pod' sem,
nech ťa opäť mám,
ako vtedy v máji.*

Prológ

Na Montmartre, slávnom kopci na severe Paríža, kde sa na námestí Place du Tertre tlačia turisti spolu s pouličnými maliarmi, čo maľujú na plátna obrázky pochybnej kvality, kde sa na jar obľúbenými uličkami prechádzajú ruka v ruku ľúbostné páriky, aby sa, možno aj trochu zadychčané, nakoniec usadili na schodoch baziliky Sacré-Cœur a s údivom hľadeli na mesto, trblietajúce sa v posledných jemne ružových zábleskoch slnka skôr ako príde noc, tam na Montmartre leží aj cintorín. Je to naozaj veľmi starý cintorín, so zemitými cestičkami a dlhými tienistými alejami, nad ktorými sa skláňajú koruny líp a javorov a ktoré majú názvy a čísla ako v naozajstnom malom meste. Vo veľmi tichom meste. Niektorí z tých, čo tu navždy odpočívajú, sú slávni, iní zase nie. Sú tu hroby s umeleckými monumentmi a s anjelskými bytosťami v dlhých kamenných róbach, ktoré nežne roztvárajú náruč a smerujú pohľad na oblohu.

Na cintorín vchádza tmavovlasý muž a za ruku drží malého chlapca. Zastane pred hrobom, ktorý pozná len málo ľudí. Tu nespočívajú žiadna známa osobnosť, žiadny spisovateľ, hudobník alebo maliar. Ani dáma s kaméliami. Iba niekto, kto bol veľmi milovaný.

A anjel na bronzovej platni, pripevnenej na náhrobnom kameni z mramoru, predsa patrí k najkrajším na celom cinto-

ríne. Hlava ženy, ktorá sa obzerá za seba, vážna a pokojná, dlhé vlasy jej povievajú okolo tváre, akoby na ne fúkal vietor zozadu. Muž tam ticho stojí, zatiaľ čo dieťa pobehuje pomedzi hroby a naháňa motýle.

„Pozri, ocko, motýľ,“ volá. „Nie je prekrásny?“

Muž sotva badateľne prikývne. Preňho už nie je krásne nič a na zázraky už neverí. Ako by aj mohol tušiť, že tu, práve tu, sa stane niečo nádherné, čo sa priam vyrovná zázraku? V tejto chvíli sa ešte považuje za najnešťastnejšieho človeka na svete.

Na cintoríne na Montmartre sa zoznámil so svojou manželkou. Pred piatimi rokmi, pri hrobe Heinricha Heineho. Bol jasný májový deň a bol to začiatok niečoho, čo sa len nedávno neodvratne skončilo.

Muž sa ešte poslednýkrát pozrie na bronzového anjela s dôverne známymi črtami tváre. Píše tajne listy. Ale na to, čo sa stane, nie je pripravený. Tak, ako sa človek nedokáže pripraviť na lásku či šťastie. A predsa je oboje stále tu. Vlastne by to ako spisovateľ mal vedieť.

Ten muž sa volá Julien Azoulay.

A Julien Azoulay, to som ja.

Prvá kapitola

Svet bez teba

Len čo som si sadol k písaciemu stolu, aby som splnil sľub a konečne, konečne už napísal Héléne, niekto zazvonil pri dverách. Rozhodol som sa zvonček ignorovať, pokojne som odkrútil vrchnák atramentového pera a vyrovnal biely hárok papiera pred sebou. „Milá Héléne,“ napísal som a potom chvíľu bezmocne hľadel na dve slová, ktoré vyzerali na tom bielom papieri také stratené, aký stratený som sa cítil aj ja za posledné týždne a mesiace.

Čo napísať človeku, ktorého ste nadovšetko milovali a ktorý už nie je medzi nami? Už vtedy som tušil, že nie je bohvieaký múdry nápad dať jej ten sľub. Ale Héléne na tom trvala. A keď si moja žena vzala niečo do hlavy, nemalo význam jej oponovať. Nakoniec si aj tak presadila svoje. Héléne mala pevnú vôľu. Bola silná. Len proti smrti sa nedokázala presadiť. Tá mala vôľu ešte silnejšiu.

Opäť niekto zazvonil, ale ja už som bol kdesi celkom ďaleko.

Trpkosť som sa usmieval a ešte stále som celkom presne videl pred sebou jej bledú tvár a zelené oči, ktoré sa nad vpadnutými lícami zdali byť každým dňom väčšie a väčšie.

„Želám si, aby si mi po mojej smrti napísal tridsaťtri listov,“ povedala a dôrazne sa na mňa pozrela. „Za každý rok, ktorý som prežila, jeden list, Julien, sľub mi to, prosím.“

„A načo to má byť dobré?“ spýtal som sa. „To ťa predsa neoživí.“ Vtedy som bol celý bez seba, zo strachu a od bolesti. Vo dne v noci som sedel pri Héléneovej posteli, pevne jej zvieral ruku a nevedel, nechcel som si predstaviť život bez nej.

„Načo mám písať listy, keď aj tak nikdy nedostanem odpoveď? Nemá to predsa zmysel,“ opakoval som potichu.

Tvárila sa, ako by moju námietku ani nepočula. „Jednoducho mi napíš. Píš mi o tom, aký je svet bezo mňa. Píš mi o Arthurovi.“ Usmievala sa a mne sa tisli slzy do očí.

„Bude to mať zmysel, ver mi. A som si istá, že na konci dostaneš aj odpoveď. Okrem toho budem tvoje listy čítať a dávať na vás pozor – to je jedno odkiaľ.“

Pokrútil som hlavou a zavzlykal.

„To neovládneš, Héléne, to jednoducho neovládneš!“

A tým som, samozrejme, nemyslel tých tridsaťtri listov, ale všetko. Celý svoj život bez nej. Bez Héléne.

Nežne sa na mňa pozrela a ľútosť, ktorá jej vyžarovala z očí, mi lámala srdce. „Môj úbohý miláčik,“ povedala a ja som cítil, koľko námahy ju stojí, aby mi mohla povzbudivo stisnúť ruku. „Musíš byť teraz naozaj silný. Musíš sa postarať o Arthura. Veľmi ťa potrebuje.“ A potom vyslovila tú vetu, ktorú už od poslednej zdrvujúcej diagnózy zopakovala niekoľkokrát a ktorá jej, na rozdiel odo mňa, očividne dodávala silu pokojne čakať na blížiaci sa koniec.

„Všetci raz zomrieme, Julien. Je to úplne normálne a patrí to k životu. Akurát som prišla trochu skôr na rad. Nie žeby ma to spravilo šťastnou, to mi ver, ale tak to už raz je.“ Bezradne zdvihla ramená. „Pod' sem, daj mi pusku.“

Odhrnul som jej z čela medenú kučeru a nežne jej vtisol bozk na pery. Za posledné mesiace príliš krátkeho života sa

stala sa takou krehkou , že aj keď som ju objímal opatrne, bál som sa, aby som ju nepolámал. A pritom už bolo všetko polámané. Iba jej odvahu nič nezlomilo, tá bola silnejšia ako moja.

„Sľúb mi to,“ zopakovala a ja som jej zbadal v očiach malú iskierku. „Stavím sa, že keď napíšeš posledný list, tvoj život sa opäť zmení k lepšiemu.“

„Obávam sa, že túto stávkku prehráš.“

„Dúfam, že nie.“ Na tvári som jej zbadal ľahký úsmev múdrejšieho a viečka sa jej trochu zachveli. „A potom si od teba prosím veľkú kyticu ruží, najväčšiu na celom prekliatom Montmartre!“

Taká bola Héléne. Aj v tých najťažších momentoch vedela človeka rozosmiať. Plakal a smial som sa zároveň, keď mi podala štíhlu ruku a ja som ju chytil a dal jej svoje slovo.

Slovo spisovateľa. Lebo koniec koncov nepovedala mi, kedy mám tie listy napísať. A tak sa z októbra stal november a z novembra december. Jeden smutný mesiac nasledoval za ďalším, ročné obdobia menili šaty, ale mne to bolo všetko ľahostajné. Slnko spadlo z oblohy a ja som býval v atramentovo čiernej diere, v ktorej neexistovali žiadne slová. Medzitým prišiel marec a ja som stále nenapísal ani jeden jediný list. Ani len jeden.

Niežeby som sa o to nepokúsil. Chcel som splniť sľub, bolo to predsa Héléneho posledné želanie. Kôš na papier bol plný pokrčených hárkov, na ktorých stáli nedokončené vety, ako tieto:

Moja nadovšetko milovaná Héléne, odkedy tu nie si, neexistuje pre mňa...

Drahá, som taký unavený zo všetkej tej bolesti, že sa stále častejšie pýtam, či tento život vôbec...

Najdrahšia, včera som našiel malú sklenenú snehovú guľu z Benátok. Ležala celkom vzadu v tvojom nočnom stolíku a ja som musel myslieť na to, ako sme my dvaja...

Najmilší človek na celom svete, tak veľmi mi chýbaš, každý deň, každú hodinu, každú minútu, vieš vôbec...

Drahá Héléne, včera mi Arthur povedal, že nechce takého smutného otca a že sa predsa máš dobre, tam hore, u anjelov...

Héléne, mayday, mayday, to je volanie o pomoc topiaceho sa, vráť sa, už nemôžem...

Môj anjeli, dnes v noci sa mi snívalo o tebe a ráno som sa čudoval, že pri mne ne...

Moja najdrahšia, tak veľmi mi chýbaš. Nemysli si, prosím ťa, že som zabudol na svoj sľub, ale...

Ale jednoducho sa mi nepodarilo napísať vôbec nič, až na tie bezmocné zlátniny. Sedel som tam premožený svojím nešťastím a onemel som. Nenapísal som už ani slovo. Čo nebola pre spisovateľa práve najšťastnejšia situácia. A zároveň to bol dôvod, prečo vonku práve niekto vyzváňal ako bláznivý.

S povzdychom som položil pero z ruky, vstal som a pozrel z okna na ulicu. Dole pred domom stál elegantný muž v tmavom plášti do dažďa a vytrvalo stláčal náš zvonček. Toho som sa obával.

Muž zdvihol pohľad do zapršanej jarnej oblohy, po ktorej vietor preháňal oblaky, a ja som rýchlo stiahol hlavu za záclonu.

Bol to Jean-Pierre Favre, môj vydavateľ.

Už odjakživa sa pohybujem vo svete krásnych slov. Najprv som pracoval ako novinár, neskôr ako autor scenárov. A nakoniec som napísal svoj prvý román. Romantickú komédiu, ktorá zrejme trafila do čierneho a na prekvapenie nás všetkých sa stala bestsellerom. Vždy sa hovorilo, že Paríž je mestom lásky, no láska nebola téma, ktorú by s obľubou vyhľadávali aj parížski vydavatelia. Dostával som vtedy jednu negatívnu odpoveď za druhou. Alebo som nedostal žiadnu. No jedného dňa sa mi konečne ozvalo malé vydavateľstvo, ktoré sídlilo na Rue de Seine. Zatiaľ čo sa jeho kolegovia rozhliadali po vysoko literárnych a intelektuálnych námetoch, Jean-Pierre Favre, šéf vydavateľstva Éditions Garamond, sa zamiloval do môjho malého vtipného rukopisu plného tragikomických zápletiiek, zaváňajúceho romantikou.

„Mám už šesťdesiattri rokov a je toho stále menej, čo ma dokáže naozaj rozosmiať,“ povedal, keď sme sa po prvýkrát stretli v Café de Flore. „Vaša kniha, monsieur Azoulay, ma rozosmiala a to je viac, ako sa dá dnes povedať o väčšine kníh. Čím je človek starší, tým sa menej smeje, verte mi.“ Pohodlne sa zvalil do koženého kresla na prvom poschodí kaviarne, kde sme našli voľné miestečko, povzdychol si a zdvihol ruky na znak zúfalstva. „Pýtam sa, kam sa podeli všetci tí autori, ktorí ešte dokážu písať naozaj dobré komédie? Plné citu i dôvtipu. Kdeže! Všetci chcú písať iba o beznádeji, o rozpade, veľké drámy. Drámy, drámy, samé drámy.“ Niekoľkokrát sa udrel po čele, z ktorého mal elegantne dozadu vyčesané pomaly rednúce šedivé vlasy. Veľkomestské depresie, vraždiace opatrovatelky detí, vízie hrôzy inšpirované Al-Káidou a spol.“ Zmietol zo stola omrvinky. „Samozrejme, že aj to má svoje opodstatnenie, ale...“ Naklonil sa ku mne a zamieril na mňa prenikavý pohľad. „Niečo vám poviem, mladý muž. Napísať dobrú komédiu je oveľa ťažšie, ako si väčšina myslí. Vyčarovať dielo, čo nie je plné floskúl, a predsa má v sebe ľahkosť, ktorá v nás zanechá pocit, že život sa napriek

všetkému oplátí žiť – to je pravé umenie! Ja som už v každom prípade starý na príbehy, po prečítaní ktorých si človek myslí, že bude lepšie, keď vylezie na najvyšší vežiak a skočí z neho.“ Netrpezlivo roztrhol tri vrecúška cukru, vsypal si ich do čerstvo lisovaného džúsu z pomarančov a miešal lyžičkou v pohári ako divý. V tom mu zrejme zišla na um aj ďalšia myšlienka.

„Alebo kino! Vezmite si také kino!“

Spravil krátku umeleckú prestávku a ja som napäto čakal, s čím vyrukuje. Tento muž bol brilantný rečník, to som už pochopil.

„Len samá pochmúrnosť a ctižiadostivá uletenosť. Každý chce dnes iba jedno: byť jedinečný. Ale ja sa chcem smiať, rozumiete? Chcem niečo, čo privedie moje srdce do pohybu.“ Položil si ruku na svetlomodrá vestu, ktorú mal oblečenú pod sakom a plným dúškom si upil z džúsu. Na tvári sa mu zrazu zjavil mladický úsmev.

„Videli ste ten film o japonskom mäsiarovi, ktorý sa zaľúbi do prasaťa a na konci obaja spáchajú samovraždu spôsobom harakiri? Pýtam sa, kto si len dokáže vymyslieť niečo také?“ Nechápavo krútil hlavou. „Ľudia sa zbláznili. Je mi smutno za ľuďmi ako Billy Wilder alebo Peter Bogdanovich. To bolí dobrí režiséri,“ povedal a pritom súhlasne mľaskol jazykom. „Dúfam len, že Woody Allen ešte trochu vydrží. *Polnoc v Paríži* bola predsa veľkolepá, nie? Človeka to očarilo, inteligentne zabavilo, rozosmialo. My s manželkou sme sa po filme na ceste domov doslova vznášali.“

Súhlasne som prikyvoval. Aj ja som ten film videl.

„Verte mi, monsieur Azoulay, život nie je len zábava, a preto potrebujem viac takýchto kníh, ako je váš román,“ ukončil svoju zapálenú reč a podal mi luxusné atramentové pero značky Montblanc, aby som podpísal. „Verím vo vás.“

Odvtedy už uplynulo šesť rokov. Môj román sa stal bestsellerom, dostal som v Garamonde zmluvu na tri knihy, ktorá

ma finančne zabezpečila na niekoľko rokov a vďaka ktorej som si mohol dovoliť luxus venovať sa len písaniu. Spoznal som červenovlásku Héléne, ktorá milovala básne nemeckého básnika Heinricha Heineho a pod sprchou si spievala piesne Sachu Distela. Stala sa učiteľkou, otehotnela, vzali sme sa a narodil sa nám chlapec, ktorý, ako Héléne neustále opakovala, mal to šťastie, že zdedil moje špinavé blond vlasy a nie jej hrdzavé kučery.

Život bol jasný ako letný deň a zdalo sa, že všetko, čoho sme sa dotkli, sa nám podarilo.

Až kým neprišlo nešťastie.

„Krv na nesprávnom mieste,“ povedala mi Héléne v jedno ráno, keď vyšla z kúpeľne. „Určite nič hrozné.“

No bolo to hrozné. Horšie než hrozné. Bol som spisovateľ, autor romantických komédií, ktoré sa dobre predávali. Zarábali som si tým na živobytie. A zrazu sa do môjho slovníka vkradli nepokojné slová ako kolorektálny karcinóm, nádorové markery, Cisplatin, metastázy, morfiová pumpa, hospic.

To, že život nebola iba zábava, som zažil na vlastnej koži, aj keď Héléne bola naozaj statočná a počiatočné prognózy optimistické. Zdalo sa, že po roku chorobu porazila. Bolo leto, odcestovali sme aj s Arthurom do Bretónska, k moru. Život bol ešte vzácnejší ako inokedy, bol to dar. Podarilo sa nám z toho v poslednej sekunde dostať.

Potom sa Héléne začala sťažovať na bolesti chrbta. „Potomaly sa zo mňa stáva stará žena,“ vtipkovala, keď si na pláži zaväzovala pestré pareo. To už mala metastázy všade, zadrapili sa jej do tela ako malé raky a už sa nenechali vyhnúť. V polovici októbra bol koniec. Metastázy sa rozpadli a s nimi aj Héléne. Moja stále optimistická, veselá manželka, ktorá sa tak rada smiala, a spolu s ňou aj všetky naše sny, ktoré sme kedy mali.

Zostal som sám s malým synom, so srdcom ťažkým ako to-
na železa, s nesplneným sľubom a bankovým účtom, ktorý sa
pomaly roztápala ako ľadová kryha na slnku. Teraz bol marec
a ja som už takmer rok nenapísal ani riadok, z môjho románu
existovalo päťdesiat strán a teraz stál pred dverami dokonca
môj vydavateľ a – celkom pochopiteľne – dožadoval sa odpo-
vede, ako ďalej.

Zvonenie prestalo.

Monsieur Favre bol jemný človek s vyberanými spôsobmi.
Bol nanajvýš chápvavý. Za celé tie mesiace na mňa ani raz
nenalieval. Dal mi čas, aby som sa pozviechal, aby som sa
mohol ponad všetko preniesť, znovu sa dať, ako sa hovorí,
dokopy. Ani len hláskou nespomenul román, ktorého vyda-
nie pôvodne naplánoval na začiatok školského roka a ktoré
potom jednoducho bez komentára posunul na nadchádzajúcu jar.

Až pred dvomi týždňami sa so mnou pokúsil opäť spojiť.
Ochranná doba sa skončila. Najprv mi zanechal opatrnú
správu na odkazovači telefónu, ktorý som mal neustále zap-
nutý. Potom mi napísal list plný súcitu a až na konci položil
otázku. Na mojom mobilnom telefóne sa pravidelne objavovo-
valo jeho číslo.

Hral som mŕtveho chrobáka a vlastne som ním aj bol. Moja
kreativita vyhasla. Môj slovný humor sa zmenil na cynizmus.
Tackal som sa len tak dňami a s nikým som nehovoril. Veď
čo už som aj mal povedať? Že už nikdy nič poriadne nedám
na papier? Že mi došli slová? Prenešťastný muž, ktorého si
objednali na písanie komédií, bola irónia osudu.

Kto si len vymyslel niečo také zákerné? Boh bol sadistický
vtipkár a ja navždy stratený.

„Dráma, dráma, samá dráma,“ šomral som si popod nos
a vykukoval z okna. Monsieur Favre zmizol a ja som si uľah-
čene vydýchol. Očividne to vzdal.

Zapálil som si cigaretu a pozrel sa na hodinky. Ešte tri hodiny a budem musieť ísť po Arthura do škôlky. Arthur bol jediný dôvod, prečo som ešte existoval. Prečo som ešte vôbec ráno vstal z postele, obliekol sa a išiel do supermarketu nakúpiť. Prečo som rozprával.

Môj malý chlapec bol vytrvalý. To zdedil po svojej matke. Ťahal ma celou svojou silou do detskej izby, aby mi ukázal, čo postavil z kociek lega. Vliezol ku mne v noci do postele a dôverne sa ku mne pritúlil. Zaplietal ma do rozhovorov, kladol mi stovky otázok, robil si plány. Hovoril: „Chcem ísť do zoologickej pozrieť sa na žirafy“ alebo „Ocko, si pichlavý“ alebo „Sľúbil si mi, že mi niečo prečítaš“ alebo „Je teraz mama lahšia ako vzduch?“.

Zatlačil som cigaretu a sadol som si za pracovný stôl. Príliš veľa som fajčil. Príliš veľa som pil. Živil som sa iba tabletkami na bolesť žalúdka. Vytiahol som ďalšiu cigaretu z krabičky, z ktorej ma varoval odporný obrázok fajčiarskych pľúc. No prosím! Aj so mnou bude koniec, ale predtým ešte aspoň napíšem tento list – prvý z tridsiatich troch, ktoré sa mi zdali také zbytočné ako prázdne reči. Listy mŕtvej. Prešiel som si rukou po vlasoch. „Ach, Hélène, prečo? Prečo?“ šepkal som si a meravo hľadel na zarámovanú fotografiu, postavenú na doske pracovného stola, potiahnutej zelenou kožou.

Vylakalo ma zvonenie zvončeka. Od strachu som potiahol za retiazku staromódnej zelenej bankárskej lampy a vypol svetlo, ktoré aj tak iba zbytočne svietilo od rána až doteraz. Kto sem teraz ide? O sekundu už niekto z celej sily búchal na dvere.

„Azoulay? Azoulay, otvorte, viem že ste tam!“

Áno, bol som tu, vo vnútri svojho väzenia na treťom poschodí, ktoré som si vybral dobrovoľne, a zrazu som musel myslieť na to, ako sme tu, presne v tom istom, ale prázdnom

byte stáli pred niekoľkými rokmi aj s Héléne a s maklérkou a vďaka môjmu honoráru si mohli dovoliť zaplatiť zálohu. Vysnené bývanie, povedala maklérka, slnečný byt, len na skok od Boulevard Saint-Germain, a predsa tichý. Ale bez výťahu, podotkla Héléne, to sa poriadne zadýchame, keď sa ako dôchodcovia budeme driapať hore. Smiali sme sa tomu – ako dôchodcovia. Bolo to vtedy pre nás tak ďaleko.

Zvláštne, pre čo všetko si človek robí starosti. A potom sa aj tak všetko vyvrábi inak.

Jeanovi-Pierrovi Favremu sa nakoniec nejako podarilo dostať do nášho domu a prekonať výškový rozdiel po vlastných.

Pravdepodobne zazvonil u susedky. Dúfam len, že nie u Cathérine Ballandovej, u ktorej sme si pre prípad núdze odkladali náhradný kľúč od bytu.

Cathérine bola najlepšia priateľka mojej manželky. Bývala sama pod nami o poschodie nižšie aj so svojou mačkou Zazie a snažila sa ma podporovať, ako len mohla. Ona sama ešte päť dní pred Héléninou smrťou verila, že sa všetko obráti na dobré. Občas dávala pozor na Arthura a celé hodiny s ním hrala karty Uno, ktorých význam som doteraz nepochopil. Bol veľmi milá, ale aj jej chýbala Héléne až príliš silno nato, aby mi mohla byť aj duševnou oporou. Naopak, boli chvíle, keď som nedokázal znieť jej smutný a mnohoznačný pohľad sprevádzaný povzdychom „Ach, Julien...“. Mala oči v tvare polmesiaca, ktoré mi pripomínali herečku Julie Delpyovú.

Ešte to by mi chýbalo, aby som u nej nariekal! Ďakujem, nie!

„Azoulay? Nebuďte smiešny, Azoulay! Pred chvíľou som vás videl v okne. Otvorte! To som ja, Jean-Pierre Favre, váš vydavateľ. Spomínate si? Veď ma tu nenechávajú ako somára postávať na chodbe. Chcem sa s vami iba porozprávať. Otvorte, prosím vás!“ Opätovný buchot.

Zostal som sedieť ticho ako myška. Pozoruhodné, akou silou ten malý muž s perfektnou manikúrou dokázal trieskať po dverách.

„Nemôžete sa ukrývať večne,“ zaznelo opäť zvonka.

Ale môžem, pomyslel som si spurne.

Prikradol som sa po špičkách až k dverám a dúfal, že začujem jeho kroky, ako sa vzdávajú po drevených schodoch. Ale nič som nepočul. Možno sme tam takto stáli, ja vnútri, on vonku, so zadržaným dychom, a navzájom načúvali, čo sa deje na druhej strane.

Potom som začul zvuk, ako keď niekto vytrhne zo zošita list. O sekundu sa spod dverí vysunul biely papier.

Azoulay? Ste v poriadku? Aspoň mi, prosím Vás, povedzte, či je všetko v poriadku. Nemusíte ma vpustiť dovnútra, ale neodídem, kým mi nedáte nejaké znamenie, že žijete. Naozaj si o vás robím starosti.

Pravdepodobne si už predstavoval, ako stojím na stoličke s povrazom na krku, ako depresívny hrdina v jednom z jeho obľúbených filmov *Chlieb a tulipány*.

Zasmial som sa, aj keď proti svojej vôli, a opatrne som sa vrátil do obývačky.

Všetko v poriadku, napísal som tlačeným písmom a posunul lístok popod dvere.

Tak prečo mi neotvárate?

Chvíľu som premýšľal.

Nemôžem.

V okamihu prišla odpoveď.

Čo to má znamenať, že nemôžete? Ste nahý? Alebo opitý? Máte azda dámsku návštevu?

Zakryl som si dlaňami tvár, stisol pery a pokrútil hlavou. Dámsku návštevu. Taký staromódny výraz mohol použiť iba Favre.

Nie, žiadna dámska návšteva. Píšem.

Poslal som papier späť cez škáru pod dverami a vyčkával.

To som rád, Azoulay. Výborne, že opäť píšete! To Vás rozptýli, uvidíte. Tak Vás už nechcem ďalej vyrušovať. Len tak ďalej, priateľu! Píšte! A ozvite sa mi. Do skorého videnia!

Áno, do videnia! Ozvem sa Vám, napísal som mu.

Jean-Pierre Favre zostal ešte chvíľu stáť nerozhodne pri dverách a potom som už začul jeho kroky na schodoch. Ponáhľal som sa k oknu a zbadal, ako vychádza z domu, ako si vyhríňa golier na kabáte a energickým krokom kráča hore ulicou Rue Jacob smerom k Bulváru Saint-Germain.

A potom som si sadol za stôl a začal písať.

Milá Hélène,

tvoj pohreb by sa ti páčil. Znie to, ako by to bolo iba včera – a pre mňa to tak aj je, hoci už nie si medzi nami šesť mesiacov. Bol to nádherný zlatistý októbrový deň, celkom nevhodný na pohreb, ale presne taký, aká si bola vždy i ty – žiarivá. V ten deň sa pre mňa zastavil čas. Dúfam, že mi odpustíš, že ti píšem až teraz. Prvý z tridsiatich troch nezmyselných listov. Nie, prepáč mi, nechcem byť cynický. Želala si si to, dal som ti slovo a svoj posledný sľub dodržím. Viem, že si tým niečo sledovala, som si celkom istý.

Všetko je také nezmyselné, odkedy si preč.

Ale snažím sa. Naozaj sa snažím. Povedala si mi vtedy, že budeš moje listy čítať, jedno odkiaľ to bude. Rád by som uveril, že sa moje slová k tebe naozaj dostanú.

O chvíľu príde jar, Hélène. Ale jar bez teba nie je jar. Vonku sa po oblohe preháňajú oblaky, najprv prší, potom svieti slnko. Tento rok nebudeme spolu chodiť na prechádzky do Luxemburských záhrad, nebudeme držať Arthura za ruky, volať „raz-dva-tri-hore“ a vyhadzovať ho do vzduchu.

Obávam sa, že nie som dobrý otec, ktorý vychováva svoje dieťa sám. Arthur sa už sťažuje, že sa vôbec nesmejem. Nedávno sme si pozreli starú disneyovku, Robina Hooda, vieš ktorého, toho s tými líškami, a keď prišla scéna, ako Robin Hood a jeho družina ukradnú zloduchovi Kingovi Johnovi vrecia s peniazmi, zatiaľ čo on leží v posteli a chrápe, povedal mi zrazu: „Ocko, musíš sa zasmiať, to bolo fakt smiešne.“ A tak som vykrivil ústa a tváril sa, že sa smejem.

Ach, Hélène! Celý čas sa tvárim, akoby som niečo robil, celý čas iba predstieram. Predstieram, že sledujem televízor, predstieram, že čítam, predstieram, že píšem, telefonujem, počúvam, nakupujem, jem, idem na prechádzku. Predstieram, že žijem.

Ten prekliaty život je zrazu taký ťažký. Naozaj sa snažím, musíš mi veriť. Snažím sa byť silný, ako si mi povedala, a ísť ďalej, bez teba.

No svet bez teba je pustý, Hélène. Bez teba som stratený. Mám pocit, že bez teba nič nedokážem.

Ale pohreb by sa ti páčil. Všetci povedali, že to bol pekný pohreb. Protirečí si to, viem, ale aj tak... Urobil som všetko tak, ako si si želala. Aspoň na to môžem byť hrdý.

Našiel som pekné miesto na cintoríne na Montmartre, hneď blízko stojí starý gaštan. Dokonca ani hrob Heinricha Heineho nie je až tak ďaleko, to by sa ti páčilo. A všetkým som povedal, aby nechodili v čiernom, ako si to chcela. V to októbrové ráno, len niekoľko dní po tvojich tridsiatych tretích narodeninách, ktoré si ešte práve mohla zažiť, bolo všetko dokonalé. Keby to nebola definitívna rozlúčka s tebou. Svietilo slnko, listy žiarili žltou a červenou farbou, všetko bolo pokojné, takmer veselé a dlhá procesia pestro odetých ľudí kráčala za tvojou rakvou ozdobenou kvetmi, ako keby sa vybrali na dajakú slávnosť. Pýtal som sa, či niečo pestré môže byť zároveň aj smutné. Áno, môže.